

Musisk udøvelse støtter sociale kompetencer og koncentrationsevne

Tina Høegh

Ved langtidsstudier af en gruppe børn i Berlins skoler viste det sig, at orkesttersammenspil og instrumental udøvelse øger generelle kompetencer som forståelse og accept af andre børn samt koncentrationsevne.

Professor i musikpædagogik Hans Günther Bastian foretog i 1990'erne et langtidsstudie over seks år af børn fra første til sjette klasse, der fik én times undervisning på instrument om ugen og én time om ugen i sammenspils-orkester med andre børn. Forskergruppen undersøgte løbende børnenes IQ, børnenes parathed for læring og undervisning og deres generelle velvære. Han sammenlignede med andre jævnaldrende klasser, som modtog mere løs og sporadisk musikundervisning og nåede til resultater, der er opsigtsvækkende, og som har været diskuteret indgående af musikpædagoger.

Diskussionen har især omhandlet, hvorvidt musisk øvelse og sammenspil kan siges at gøre børn mere intelligente generelt, om der er direkte "transfer" af musisk forståelse til evne for at lære andre fag, matematik fx, eller fremmedsprog, og om man kan konkludere, at der ved musisk forståelse samtidig ses øget IQ. Mange havde i begejstringen nok tendens til at konkludere, at musik var svaret på alle trængsler og læringsproblematikker! Men det er vigtigt at slå fast, at der ikke ses direkte transfer af evne til at lære andre fag, blot fordi vi modtager musikundervisning.

Mere sociale børn, som kan li' at gå i skole

De resultater, som Bastian og hans forskerteam faktisk kom frem til, er epokegørende endda. Resultater, som Steinerskolerne kan genkende. Social kompetence, empati og forståelse for, at andre er anderledes end dig, lærer du ved at gøre erfaringen. I et orkester er du nødt til at kunne lytte, vente på andre, afpasse dit eget spil med helhedens, for uden helheden er der ingen musik! Du er dybt afhængig af de andre. Du får forståelse af kammeratens anderledeshed, hvilket i Bastians studie dokumenteres af en markant mindre forekomst af *'den elev kan jeg ikke lide'* - svar hos børn, der har spillet sammen med andre. Han kæder direkte de flere positive svar sammen med, at de musikudøvende børn også svarer, at de har lyst til at gå i skole. At der er rart at være. Bastian spørger, om ikke det er et mindstemål for overhovedet at lave skoler: at børnene vil være der, for det er velkendt, at man lærer mindre, hvis man ikke har det godt.

Orkesttersammenspil indebærer den erfaring at opleve, at de andre har andre roller, noder, instrumenter, andre opgaver. Dette er en generel social erfaring, der er meget vigtig.

Bedre koncentrationsevne

En anden vigtig konklusion ses i sammenligning mellem de to gruppers udvikling i løbet af de år, undersøgelsen foregik. Her blev fokuseret på koncentrationsevne og IQ. Hvor børn med koncentrationsbesvær i begyndelsen i ikke-musikudøvende klasser ses at få øget koncentrationsbesvær løbende i undersøgelsesperioden, ses samme slags børn med koncentrationsvanskeligheder i begyndelsen i de musikudøvende klasser at ligge mere stabilt, der ses ingen forværring af deres problemer. Og for udviklingen i IQ, (en test som Bastian og andre diskuterer anvendelsen af, for hvad er intelligens?) ses der i de musikudøvende klasser en stigning efter ca. fire år med musik. Det har undret Bastians team, for hvad betyder dette? Hvorfor øges disse børns IQ ganske meget mere i ca. femte klasse? Bastian forsøger sig med et forsigtigt svar ved at kigge på sammenhængen med den motoriske træning og koordinering, der ligger i at skulle øve på et instrument. Efter tre til fire år opnår de fleste musikudøvere større sikkerhed i koordinationen, og børnene opnår evne og bedre koordination med nodelæsning. Det er ganske krævende mentale samspil mellem finmotorik og kodeaflysning. Senere dansk forskning understøtter, at hjernen faktisk udvikles ekstra netop pga. af disse mentale koordinationer. (Se Kognition og Pædagogik nr. 70, side 59)

Bastian husker på, at i femte klasse sker der en generel stigning i IQ ganske pludseligt (altså for alle mennesker), blot er de musikudøvende børns stigning større, både for børn over og under gennemsnitligt IQ. Bastian mener, at den vellykkede træning ses og høres i fremkomsten af den lille ny musiker, altså også af barnet selv, efter en årrække, og at dette netop smitter af på det generelle mentale overskud.

Med musik stiller vi os i verden

Bastians forsker-team mener, at de har opstillet en undersøgelse, der giver samme vilkår for børnene, selvom målemetoderne har været kritiseret (det er meget komplekst at stille metoder op, der kan anvendes, og fortolkningerne er ikke entydige). Teamet siger, at de musikudøvende børn ikke har fået deres overskud, fordi de kommer fra socialt bedrestillede hjem med større støtte og hjælp end børnene i undersøgelsen uden særlig musikundervisning. Undersøgelsen omfatter klasser fra samme vilkår og sociale områder i almene kommunale skoler, og klasserne med musikudøvende børn fik undervisningen tilbudt i skolen, inden for skoleskemaet og ikke som et fritidstilbud, som forældrene selv skulle betale for. Forsker-teamet påstår, at forskellen alene fandtes på skoleskemaet - to timers ugentlig musikundervisning pr. uge, en til instrumentalundervisning og en til orkesttersammenspil.

At lave musik og opleve musik er en særlig måde at befinde sig i verden på og derved at finde sig selv, det vil sige: Musik er medium og bestanddel af menneskelig selvrealisation, en grundlæggende eksistensfølelse...[...]. Dette gælder i særdeleshed for ungdomskulturerne, i hvilke musik har en vigtig symbolværdi, bliver til nonverbal kommunikationsform, i hvilken unge kan udtrykke sig på det eftertrykkeligste...

H.G. Bastian 2006, side 21.

Selvom musikskoletilbuddene med tiden udbygges rundt omkring i kommunerne også i Danmark, så gælder tilbuddene også her kun mod betaling. Bastians største anke for Tysklands vedkommende er, at en stigende del af befolkningen, ofte de børnerige familier, ikke har mulighed for at betale den relativt dyre undervisning, som musikundervisning er.

Selvom vi ikke kan konkludere, at børn lærer bedre direkte pga. den musiske skoling, så kan vi konkludere, at musisk sammenspil giver fundamental basis for et trygt skolemiljø, og dette er den mest grundlæggende forudsætning for, at børnene kan lære noget overhovedet. Alene dette burde være belæg nok for at uddanne dygtige og mange musiklærere og at sørge for deres trygge ansættelser rundt omkring på alle folke- og grundskoler. Her ligger jo umiddelbart andet og mere end et uddannelsesperspektiv for vores børn, her ligger også et dannelseperspektiv i den musiske opdragelse, en indlevelse i kunsten og kunstens udtryk, og her ligger ikke mindst et demokratisk perspektiv: det at kunne rumme, at der er andre mennesker til end én selv, og at man er afhængig af helheden, såvel som at helheden er afhængig af, hvordan man behandler den og deltager i fællesskabet. Er det ikke en af de egenskaber ved de nye generationer, som deltagerne i ”værdidebatten” hele tiden siger, der mangler, nemlig ansvarsfølelse og sociale kompetencer?

Da det er evident, at alle ”lærer at spille sammen” i et helt samfund, så det er ikke godt nok, at det kun er frie skoler som Steinerskolerne, der har obligatorisk sammenspilsundervisning, og det er ikke godt nok, at det er et privilegium kun et mindretal i befolkningen har råd til at betale for.

Tina Høegh er ph.d. Post.doc. ved Københavns Universitet, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab og har haft to børn på Kristofferskolen i Roskilde.

Forslag til videre læsning:

- *Optimal børneopdragelse - med musik* (oversat fra *Kinder Optimal Fördern*) af Hans Günther Bastian, udgivet af Folkeskolens Musiklærerforening 2006.

- *Musikalitet og læring*, tidsskriftet Kognition og Pædagogik nr. 70, Psykologisk Forlag 2008. (Et meget interessant tema-nummer om seneste forskning i sammenhængene mellem musik og menneske).

- Danmarks undervisningsportal EMUs side om musikpædagogik på nettet.

<http://www.emu.dk/sem/fag/mus/fagligeomraader/fagdidaktik/index.html>